

กฎถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ข้อตกลงเขตเศรษฐกิจยุโรป (EEA Agreement Protocol 4 on Rules of Origin)

: ปิดช่องทางการใช้สิทธิประโยชน์ของประเทศที่มีใช้สมาชิก

เขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area หรือ EEA) เป็นเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่มาก โดยเป็นการรวมตัวกันระหว่างสองกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพทางการค้าการลงทุนในระดับสูง ได้แก่ กลุ่มประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปกับกลุ่มประเทศสมาชิกของสมาคมการค้าเสรีแห่งยุโรป (European Free Trade Association หรือ EFTA) ภายใต้ความตกลง EEA ซึ่งลงนามเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ (ค.ศ. ๑๙๙๒) EEA เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในรูปแบบของตลาดร่วม(Common Market)^๑ โดยไม่มีความผูกพันกันทางการเมืองหรือสถาบัน ทำให้ประเทศสมาชิกของ EFTA สามารถเข้าร่วมตลาดร่วมกับสมาชิกสหภาพยุโรปได้ สมาชิกของเขตเศรษฐกิจยุโรปได้แก่ ๒๗ ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป^๒ และอีกสามประเทศจาก EFTA ได้แก่ ไอร์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ และนอร์เวย์ ในส่วนของ สวิตเซอร์แลนด์^๓ ซึ่งเป็นสมาชิกของเอฟตา แต่ไม่เข้าร่วมเขตเศรษฐกิจยุโรปนี้ โดยสาระสำคัญของความตกลง EEA คือ ความตกลงแบบทวิภาคีว่าด้วยการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของสินค้า^๔ แรงงาน การบริการและการลงทุน รวมถึงขยายความร่วมมือทางการพัฒนาและวิจัย ตลอดจนให้มีการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่างๆ ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการนำมาบังคับใช้ร่วมกัน โดยกำหนดให้มีผลบังคับเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๗ (ค.ศ. ๑๙๙๔)

เพื่อให้สินค้าสามารถได้รับสิทธิประโยชน์จากความตกลง EEA ประเทศภาคีจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎถิ่นกำเนิดสินค้าซึ่งมีประโยชน์ในการใช้อ้างอิงที่มาของสินค้า และช่วยป้องกันมิให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้า (Trade diversion) โดยการป้องกันสินค้าจากประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกความตกลงเข้าสู่ตลาดอย่างรับสิทธิพิเศษทางภาษี เช่นเดียวกับประเทศสมาชิกได้ โดยข้อตกลง EEA กำหนดไว้ในพิธีสารที่ ๔ ว่าด้วยกฎถิ่นกำเนิดสินค้า (Protocol 4 on Rules of Origin)

---

^๑ การรวมกลุ่มที่เรียกว่าตลาดร่วม (Common Market) หมายถึง สินค้าและปัจจัยการผลิตอื่นๆ อันได้แก่ เงินทุน แรงงาน และบริการ จะมีการเคลื่อนย้ายเสรีในประเทศสมาชิก ลักษณะการรวมตัวเป็นตลาดร่วมนั้นจะมีความลึกซึ้งกว่าเขตการค้าเสรี โดยมีการปรับตัวกฎหมายเพื่อให้มีความเท่าเทียมกันหรือลักษณะเหมือนกัน

^๒ ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ๒๗ ประเทศ ได้แก่ กรีซ สาธารณรัฐเช็ก ไชปรัส เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ บัลแกเรีย เบลเยียม โปแลนด์ โปรตุเกส ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ มอลตา เยอรมนี โรมาเนีย ลัตเวีย ลิทัวเนีย ลักเซมเบิร์ก สวีเดน สหราชอาณาจักร สเปน สโลวาเกีย สโลวีเนีย ออสเตรีย อิตาลี เอสโตเนีย ไอร์แลนด์ ฮังการี

^๓ ประชาชนชาวสวิสลงประชามติไม่ให้สัตยาบันแก่ข้อตกลง EEA สวิตเซอร์แลนด์จึงมิได้เข้าร่วมลงนามในข้อตกลงจัดตั้ง EEA เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๓๖ แต่กับสวิตเซอร์แลนด์ ได้จัดทำความตกลงทวิภาคีกับสหภาพยุโรปแทน ลงนามเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๒

^๔ ข้อตกลง EEA มีได้ครอบคลุมเรื่องการเกษตร การปรับตัวทางการคลังเข้าสู่ระบบเดียวกัน (Fiscal Harmonization) และการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจร่วมกับประชาคมยุโรป (EC Common Policies)

พิธีสารว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลง EEA กำหนดขั้นตอนและเงื่อนไขการได้มาซึ่งถิ่นกำเนิดไว้ อย่างชัดเจน โดยระบุใน Article 2 (General requirements)^๕ ว่าสินค้าที่ถือว่ามีถิ่นกำเนิดใน EEA จะต้องเป็น สินค้าที่มีการผลิตหรือได้มาจากใน EEA ทั้งหมด (Wholly Obtained)^๖ หรือเป็นสินค้าที่มีส่วนประกอบของ วัตถุดิบ (incorporating material) ที่ผ่านการแปรสภาพอย่างเพียงพอ (sufficient working or processing)^๗ ใน EEA

นอกจากนี้ Article 3 ยังกำหนดเรื่องการสะสมแหล่งกำเนิด (Cumulation of Origin) โดยให้ถือว่าเป็น สินค้าที่มีถิ่นกำเนิดใน EEA ถ้าเป็นสินค้าที่มีส่วนประกอบของวัตถุดิบ (incorporating material) ใน สวิตเซอร์แลนด์ ไอร์แลนด์ นอร์เวย์ ตุรกี และสหภาพยุโรป^๘ รวมถึง Faroe Island หรือประเทศที่เป็น Euro-Mediterranean Partnership^๙ ในการประชุม Euro-Mediterranean Conference เมื่อวันที่ ๒๗ -๒๘ พฤศจิกายน ๑๙๙๕ ด้วย โดยไม่จำเป็นต้องผ่านการแปรสภาพอย่างเพียงพอ (sufficient working or processing) แต่จะต้องมีการดำเนินการมากกว่าที่กำหนดในหัวข้อ insufficient working or processing ใน Article 6 ทั้งนี้ การสะสมแหล่งกำเนิดจะใช้ได้เฉพาะในกรณีที่เป็น ๑) ความตกลงว่าด้วยสิทธิประโยชน์ทางการค้า (a preference trade agreement) ที่สอดคล้องกับความตกลงแกตต์ ข้อ ๒๔ ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการ ได้มาซึ่งถิ่นกำเนิดสินค้ากับประเทศปลายทาง ๒) วัตถุดิบและสินค้าได้รับถิ่นกำเนิดโดยปฏิบัติตามกฎว่าด้วยถิ่น กำเนิดเหมือนกับที่กำหนดในพิธีสารฉบับนี้ และ ๓) ได้รับการประกาศใน EU Official Journal ว่าปฏิบัติตาม ข้อกำหนดเรื่องการสะสมแหล่งกำเนิดสินค้าอย่างครบถ้วน

หลักเกณฑ์เรื่องการกำหนดเขตแดน Article 11 (Principle of Territoriality)^{๑๐} วางระเบียบไว้ว่า เงื่อนไขในการได้มาซึ่งถิ่นกำเนิดสินค้าจะต้องมีครบถ้วน และวางกฎเกณฑ์ไว้อย่างเข้มงวด โดยแม้แต่ในกรณีของ สินค้าที่มีถิ่นกำเนิดใน EEA แต่เมื่อส่งออกไปแล้วนำเข้ามาใหม่ก็ให้ถือว่าไม่ใช่สินค้าที่มีถิ่นกำเนิดใน EEA แล้ว (non-originating) เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นสินค้าชนิดเดิมที่ไม่มีการแปรรูปเกินกว่าการรักษาสภาพไว้ (preserve

^๕ Article 2 General requirements: the following products shall be considered as originating in EEA

- products wholly obtained in the EEA within the meaning of Art. 4

- products obtained in the EEA incorporating materials which have not been wholly obtained there, provided that such materials have undergone sufficient working or processing in the EEA within the meaning of Art. ๕

^๖ รายละเอียดปรากฏใน article 4

^๗ รายละเอียดปรากฏใน article 5

^๘ Article 3 (1) กำหนดกฎเรื่องการสะสมแหล่งกำเนิดให้สินค้าที่มีส่วนประกอบวัตถุดิบจากสวิตเซอร์แลนด์ ไอร์แลนด์ นอร์เวย์ ตุรกี และสหภาพยุโรป

^๙ Article ๓ (๒) กำหนดกฎเรื่องการสะสมแหล่งกำเนิดให้สินค้าที่มีส่วนประกอบวัตถุดิบจาก Faroe Island หรือประเทศที่เป็น Euro-Mediterranean Partnership ในการประชุม Euro-Mediterranean Conference เมื่อวันที่ ๒๗ -๒๘ พฤศจิกายน ๑๙๙๕ ได้แก่ประเทศ อียิปต์ อิสราเอล จอร์แดน โมร็อกโก ปาเลสไตน์ และตูนิเซีย

^{๑๐} ภายใต้ Title III Territorial Requirements

in good condition) นอกจากนี้ ในกรณีที่สินค้าที่ถูกแปรสภาพนอก EEA แต่ใช้วัตถุดิบจาก EEA และนำเข้ามาใน EEA นั้น จะได้ถิ่นกำเนิดก็ต่อเมื่อวัตถุดิบนั้นได้มาหรือผลิตใน EEA ทั้งหมด (Wholly Obtained) และสามารถแสดงได้ว่าสินค้านำเข้ามีการแปรสภาพวัตถุดิบที่ส่งออกไปจาก EEA รวมถึงมูลค่าเพิ่มของสินค้าที่ได้รับนอก EEA ไม่เกินกว่าร้อยละ ๑๐ ของราคาหน้าโรงงาน (Ex work price)

นอกจากนี้ พิธีสารฉบับนี้ได้กำหนดเงื่อนไขการได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเข้มงวด โดย Article 12 (Direct Transport) กำหนดว่า สิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากความตกลงจะเกิดเฉพาะกับสินค้าที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของพิธีสารนี้ โดยมีการขนส่งโดยตรงภายใน EEA หรือผ่านดินแดนของประเทศที่กำหนดใน Article 3 อย่างไรก็ตาม ในกรณีของสินค้าที่มีการขนส่งแค่ครั้งเดียว (one single consignment) อาจจะถูกขนส่งผ่านดินแดนของประเทศอื่นโดยการถ่ายลำ (trans-shipment) หรือการฝากในคลังสินค้าชั่วคราว (temporary warehousing) แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องอยู่ภายใต้การตรวจตราของหน่วยงานทางศุลกากรในประเทศนั้น และไม่มีการดำเนินการอื่นใดนอกจากการขนย้าย หรือการรักษาสภาพ นอกจากนี้ การแสดงหลักฐานเรื่องถิ่นกำเนิดสินค้าต้องมีครบถ้วนและแสดงต่อหน่วยงานด้านศุลกากรในประเทศที่นำเข้าสินค้า โดยหลักฐานเรื่องถิ่นกำเนิดสินค้าประกอบด้วย ๑) เอกสารการเดินทางครั้งเดียวจากประเทศที่ส่งออกไปยังประเทศที่ผ่านทาง หรือ ใบรับรองที่ได้รับจากหน่วยงานด้านศุลกากรของประเทศผ่านทางโดยระบุรายละเอียดลักษณะสินค้า วันที่ขนส่งเข้า-ออก รวมถึงวิธีการขนส่ง และ ๒) รับรองสภาพสินค้าว่าคงอยู่ในประเทศที่ผ่านทาง

หลักฐานถิ่นกำเนิด Title 5 เรื่อง Proof of Origin กำหนดใน Article 15 General Requirement ว่าเมื่อนำเข้ามาในประเทศภาคี EEA สินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจะได้รับสิทธิประโยชน์จากความตกลง EEA ต่อเมื่อได้ยื่นหลักฐานแสดงถิ่นกำเนิด (Proof of Origin) อย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อไปนี้

- A Movement Certificate EUR.1
- A Movement Certificate EUR-MED
- Invoice declaration หรือ Invoice declaration EUR-MED

A Movement Certificate EUR.1 หรือ EUR-MED จะได้รับจากหน่วยงานด้านศุลกากรของประเทศที่ส่งออกโดยการยื่นคำร้องจากผู้ส่งออก และจะต้องแสดงเอกสารต่างๆ ทั้งหมดที่พิสูจน์สถานะถิ่นกำเนิดของสินค้าว่าครบถ้วนตามเงื่อนไขที่กำหนดในพิธีสารฉบับนี้

- A Movement Certificate EUR.1 จะได้รับจากหน่วยงานด้านศุลกากรของประเทศภาคี ในกรณีที่มีสินค้าที่เกี่ยวข้องถือเป็นสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดใน EEA หรือประเทศใดประเทศหนึ่งที่ระบุใน Article 3 (1)^{๑๑} แต่ไม่มีการสะสมรวมกับประเทศที่ระบุใน Article 3 (2)^{๑๒} หรือกรณีของสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศที่ระบุใน Article 3 (2) โดยมีเงื่อนไขว่า ได้รับใบรับรอง EUR-MED หรือ Invoice declaration จากประเทศถิ่นกำเนิดแล้ว
- A Movement Certificate EUR-MED จะได้รับจากหน่วยงานด้านศุลกากรของประเทศภาคี ถ้าสินค้าที่เกี่ยวข้องถือได้ว่าเป็นสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดใน EEA หรือประเทศใดประเทศหนึ่งที่ระบุใน Article 3 และมีการสะสมแหล่งกำเนิดกับวัตถุดิบที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศที่ระบุใน Article 3 (2) หรือ สินค้าอาจจะถูกใช้เป็นวัตถุดิบ(ในรูปแบบการสะสมถิ่นกำเนิด) ในการผลิตสินค้าส่งออกไปยังประเทศใดประเทศหนึ่งที่ระบุใน Article 3 (2) หรือ สินค้าอาจจะถูกส่งออกเป็นครั้งที่สอง (re-export) จากประเทศปลายทางไปยังประเทศใดประเทศหนึ่งที่ระบุใน Article 3 (2)
- Invoice declaration หรือ Invoice declaration EUR-MED สามารถทำได้โดยผู้ส่งออกที่ได้รับอนุญาต^{๑๓} หรือผู้ส่งออกที่สินค้านั้นมีมูลค่าไม่เกิน ๖,๐๐๐ ยูโร

ผู้ส่งออกจะต้องยื่นหลักฐานถิ่นกำเนิดต่อหน่วยงานด้านศุลกากรของประเทศผู้นำเข้า โดยจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับกระบวนการภายในของประเทศนั้นๆ โดยหน่วยงานด้านศุลกากรสามารถขอให้ผู้ส่งออกทำการแปลเอกสารหลักฐานถิ่นกำเนิด รวมทั้งยังสามารถเรียกร้องให้มีการสำแดงการนำเข้า (import declaration) พร้อมกับการยืนยัน (statement) ของผู้นำเข้า เพื่อให้สามารถมั่นใจได้ว่าสินค้าอยู่ในสภาพตรงตามเงื่อนไขของความตกลง EEA

หน่วยงานด้านศุลกากรของประเทศผู้นำเข้าสามารถดำเนินการตรวจสอบ (verification) หลักฐานถิ่นกำเนิดได้โดยการสุ่มตรวจ หรือเมื่อใดก็ตามหากมีเหตุสงสัย โดยการตรวจสอบเอกสารต่างๆ รวมไปถึงความสอดคล้องกับเงื่อนไขของพิธีสารนี้ว่าถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

บทวิเคราะห์/ข้อสังเกต จากข้อมูลข้างต้น เห็นได้ว่าพิธีสารว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลง EEA กำหนดขั้นตอนและเงื่อนไขการได้มาซึ่งถิ่นกำเนิดไว้อย่างชัดเจน และมีข้อกำหนดในการได้รับสิทธิพิเศษจากความตกลงที่เข้มงวด หากในอนาคตแม้ประเทศไทยจะมีความตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรป แต่ก็ไม่สามารถใช้

^{๑๑} Article 3 (1) กำหนดกฎเรื่องการสะสมแหล่งกำเนิดให้สินค้าที่มีส่วนประกอบวัตถุดิบจากสวีเดนแลนด์ ไชแลนด์ นอร์เวย์ ตุรกี และสหภาพยุโรป

^{๑๒} Article 3 (2) กำหนดกฎเรื่องการสะสมแหล่งกำเนิดให้สินค้าที่มีส่วนประกอบวัตถุดิบจาก Faroe Island หรือประเทศที่เป็น Euro-Mediterranean Partnership^{๑๒} ในการประชุม Euro-Mediterranean Conference เมื่อวันที่ ๒๗-๒๘ พฤศจิกายน ๑๙๙๕

^{๑๓} ผู้ส่งออกที่ได้รับอนุญาต (approved exporter) คือผู้ส่งออกที่มีการขนส่ง/ค้าขายสินค้าภายใต้ความตกลงเป็นประจำ โดยหน่วยงานด้านศุลกากรของประเทศผู้ส่งออกอนุญาตให้ทำการประกาศใบแจ้งหนี้ (invoice declaration) ตามมูลค่าของสินค้าที่เกี่ยวข้อง ผู้ส่งออกที่ได้รับอนุญาตนี้จะต้องพร้อมให้หน่วยงานด้านศุลกากรตรวจสอบสถานะความถูกต้องของถิ่นกำเนิดสินค้าที่จะต้องสอดคล้องกับพิธีสารนี้

สิทธิพิเศษจากความตกลง EEA ให้กับสินค้าของไทยได้ เพราะด้วยหลักการแล้ว กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ Protocol 4 กำหนดให้สิทธิพิเศษได้เฉพาะสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดจาก EEA รวมทั้งยังต้องมีการขนส่งสินค้าโดยตรงภายใน EEA นอกจากนี้ พิธีสารยังมีข้อกำหนดต่างๆ เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องของหลักฐานถิ่นกำเนิดทั้งจากหน่วยงานศุลกากรของประเทศผู้ส่งออกและนำเข้า รวมไปถึงประเทศภาคีก็ต้องพยายามทุกวิถีทางเพื่อรับประกันว่าสินค้าที่ขนส่งภายในเขตเสรี (free zone) จะไม่ถูกแทนที่ด้วยสินค้าอื่นและไม่ดำเนินการใดๆ นอกเหนือจากการรักษาสภาพเท่านั้น^{๑๔} ดังนั้น ในทางปฏิบัติจึงเป็นไปได้ยากเช่นกันที่สินค้าไทยจะอ้างสิทธิพิเศษทางภาษีเช่นเดียวกับประเทศภาคี EEA

ส่วนยุโรป สำนักอเมริกา ยุโรปและแอฟริกา
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
เมษายน ๒๕๕๔

---

^{๑๔} Article 17 Free Zones